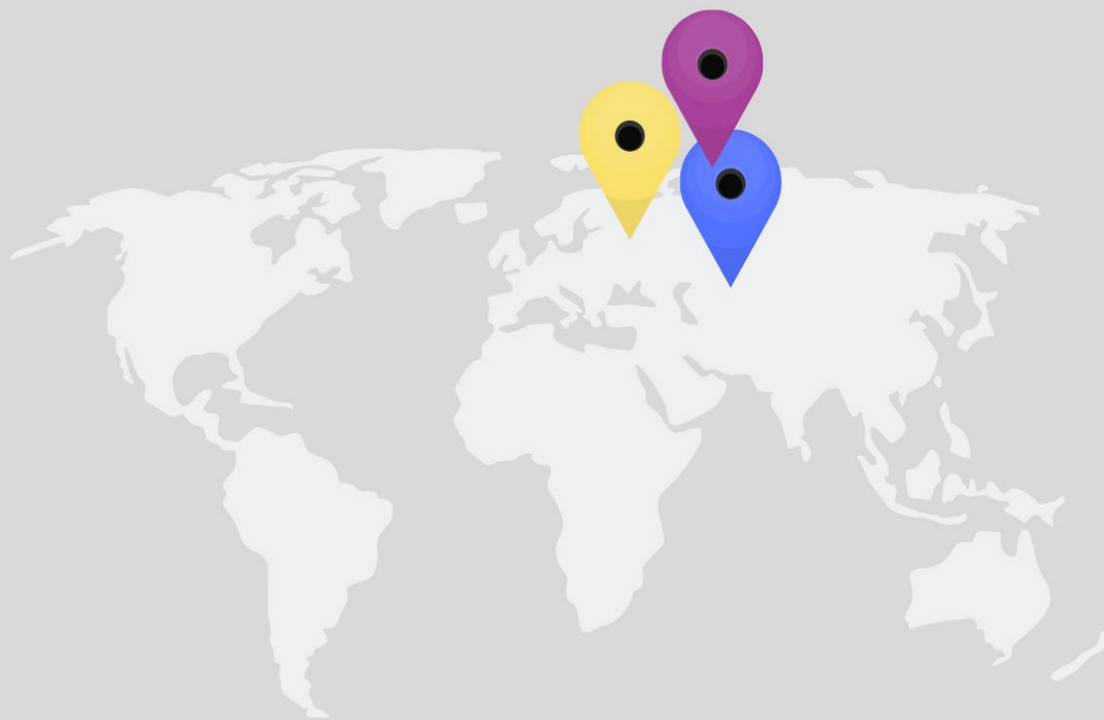

#POVEȘTIDEVIATĂ
DIN TIMPUL HOLOCAUSTULUI

ROMII NOMAZI

Romii trăiesc de foarte mult timp pe teritoriul României.

Sunt **atestați pentru prima oară de un document de la 1385** prin care Dan I, domnitorul Țării Românești (1383-1386), dăruia mănăstirii Tismana bunurile care aparținuseră mănăstirii Vodița, printre care și „40 de sălașe de ațigani” (termen cu proveniență din limba greacă, reprezenta denumirea pentru romi în perioada respectivă).

Hrisov de la 1490

Hrisov de la Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, prin care întărește lui Hărman, pârcălab de Cetatea Albă, stăpânirea asupra uni rob țigan cumpărat de la Voica; 1480 august 29, Suceava.

Sursa: Biblioteca Academiei Române

De la sfârșitul secolului al XIV-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea, **majoritatea romilor au fost robi** în spațiul românesc.

În funcție de proprietarii lor, aceștia se împărțeau în **robi domnești, mănăstirești și boierești.**

Romi, 1729

Sursa: Biblioteca Academiei Române

Ein festlicher Feldt-Zigeuner.

Țigan coșar — Korbzigeuner

După dezrobire romii au continuat să fie utili economic, fiind meșteșugari iscusiți: **aurari, argintari, lingurari, fierari, potcovari, căldărari, spoitori, zidari, lăutari, alții erau muncitori agricoli** etc.

Majoritatea romilor erau sedentari, numărul romilor nomazi diminuându-se tot mai mult.

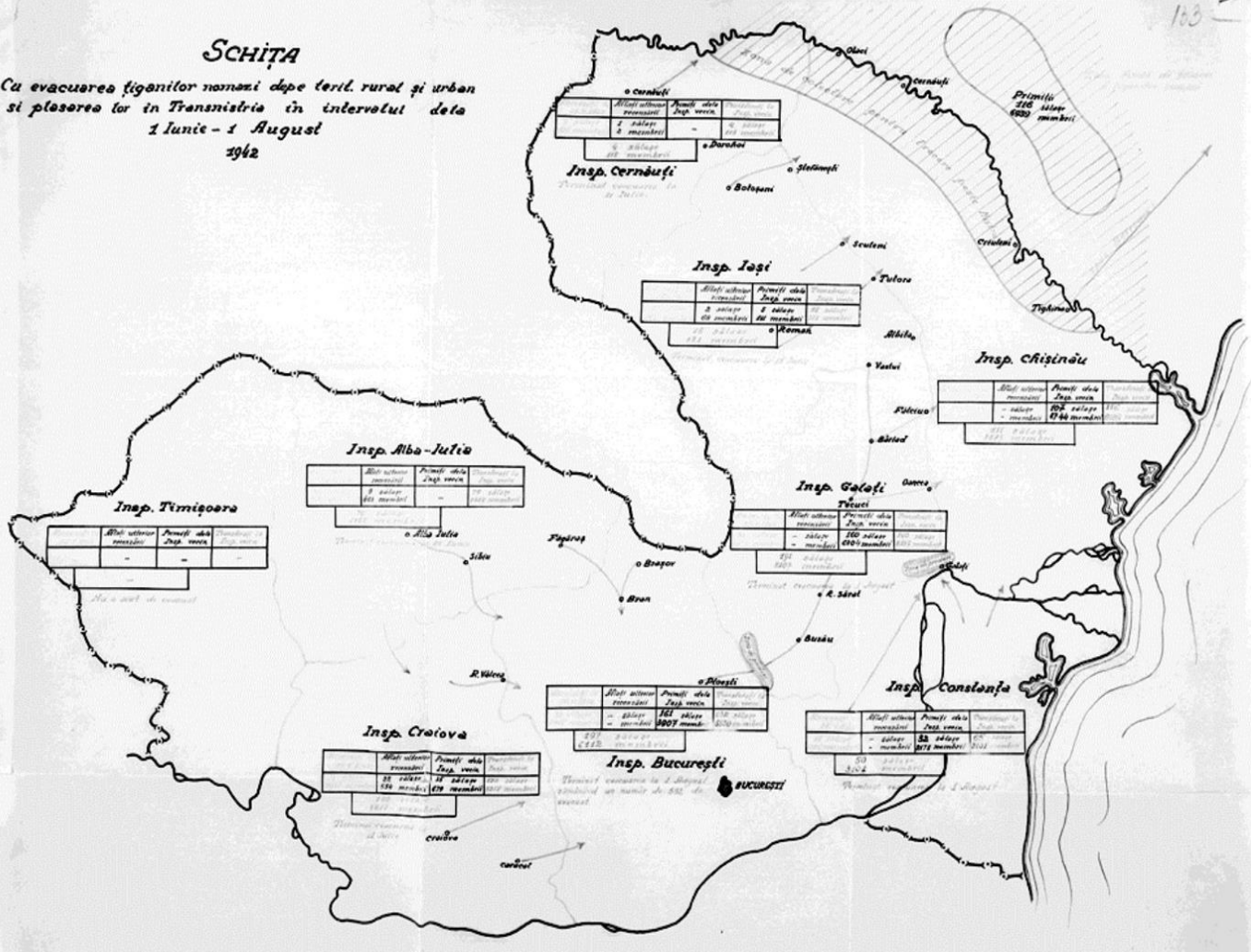
În perioada interbelică a continuat să existe o relație economică reciproc avantajoasă între țărani și meșteșugarii romi (fie că erau fierari, căldărari, argintari, spoitori, lingurari etc).

Romii nomazi își practica meseria legal, în baza autorizațiilor primite de la autorități. Autorizația le permitea să stea câteva zile în comuna respectivă și să lucreze. După 3-4 zile, nomazii plecau spre altă comună. **Circulau cu căruțele trase de cai sau catâri, în grupuri mici, de 5-10 familii, fapt care le permitea să câștige cu meseria lor.**

Spre deosebire de țărani sedentari care cumpărau pământ, romii nomazi își păstrau averea în stare mobilă, sub forma monedelor din aur. Mulți dintre nomazi aveau în căruțele lor mari cantități de aur, care reprezenta averea familiei pe mai multe generații.

SCHIȚA

Cu evacuarea Țiganilor nomazi din ter. rural și urban și plasarea lor în Transnistria în intervalul dela 1 Iunie - 1 August 1942

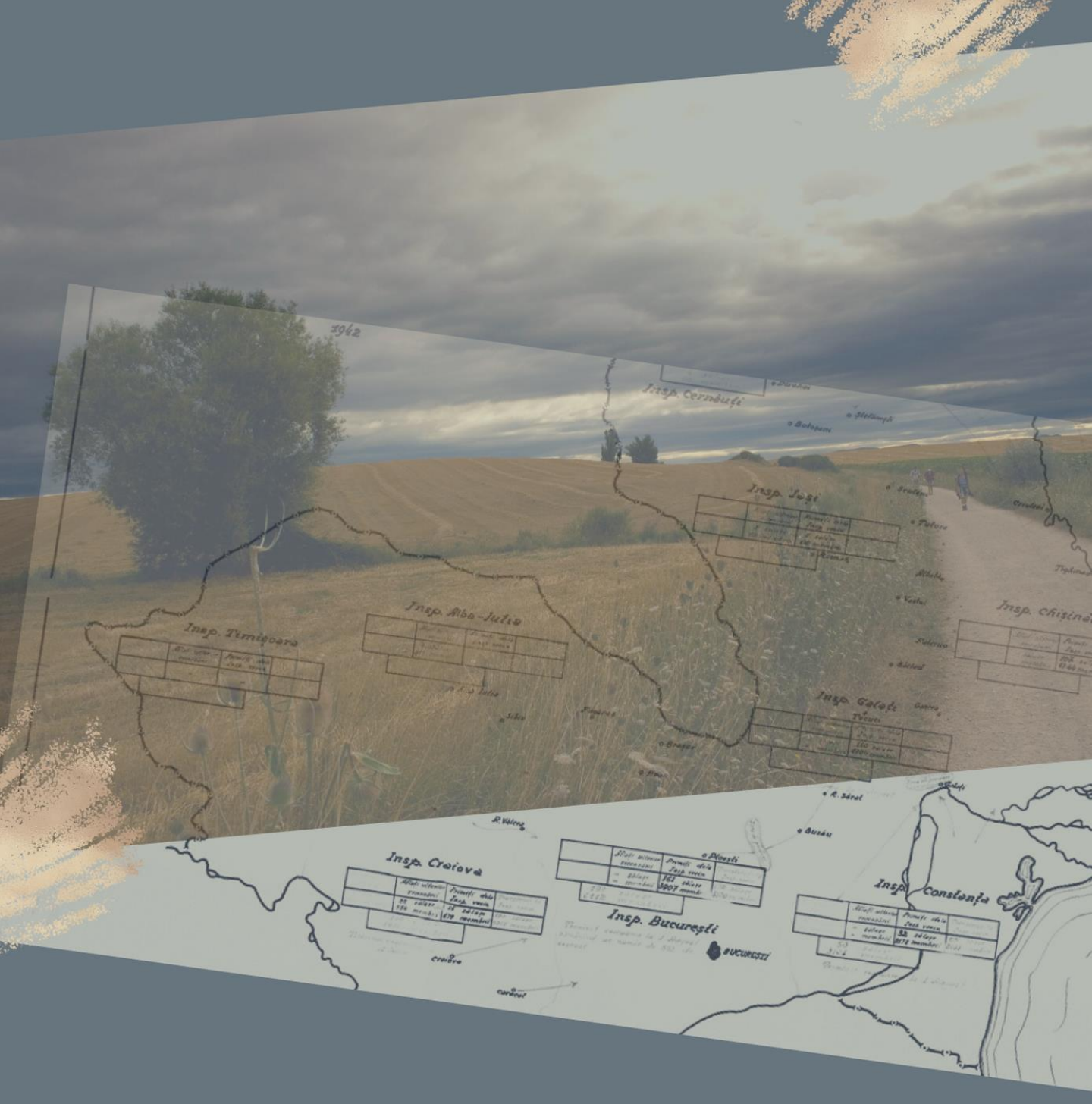

Schiță cu evacuarea romilor nomazi și plasarea lor în Transnistria.

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale

Deportarea romilor nomazi

În mai 1942, Ion Antonescu a ordonat poliției **recenzarea așa-zisilor „romi-problemă”** (toți nomazii și acei romi sedentari care aveau cazier sau nu aveau mijloace de existență). În 25 mai 1942, poliția a identificat 40.809 persoane (nomazi și sedentari). **Imediat, la 1 iunie 1942, a început deportarea romilor nomazi spre Transnistria.** În total, au fost deportați **11.441 de nomazi (2352 bărbați, 2375 femei, 6714 copii)**. Aproximativ 13.000 de romi sedentari le-au urmat în septembrie 1942. Vizați au fost toți nomazii, fără excepție. Deportarea nu s-a făcut pentru vreo infracțiune anume, nefiind condiționată de existența unui cazier. **Identificarea ca nomazi era suficientă.**

Tânăr rom în timpul Holocaustului

CAIZER STĂNESCU

Caizer Stănescu (1921-2018), rom căldărar

Caizer s-a născut în 1921, în localitatea Popeni, de lângă Bârlad, **într-o familie de romi căldărari nomazi**. În 1942 avea **21 de ani**, trăia și muncea alături de părinții săi, fiind cel mai mare dintre copii. Mai avea trei surori: Maria, Racovina și Ileana.

Recenzarea polițienească din 25 mai 1942 i-a prins în comuna Obrejița din județul Vrancea. **Au fost legitimați, trecuți în tabele nominale, încolonați și duși sub escortă din comună în comună până în Transnistria**. În localitatea gălățeană Tudor Vladimirescu, nomazii au fost ținuți până s-au adunat mai mulți, apoi convoiul a fost repus în mișcare pe direcția Reni-Cahul-Tighina-Tiraspol.

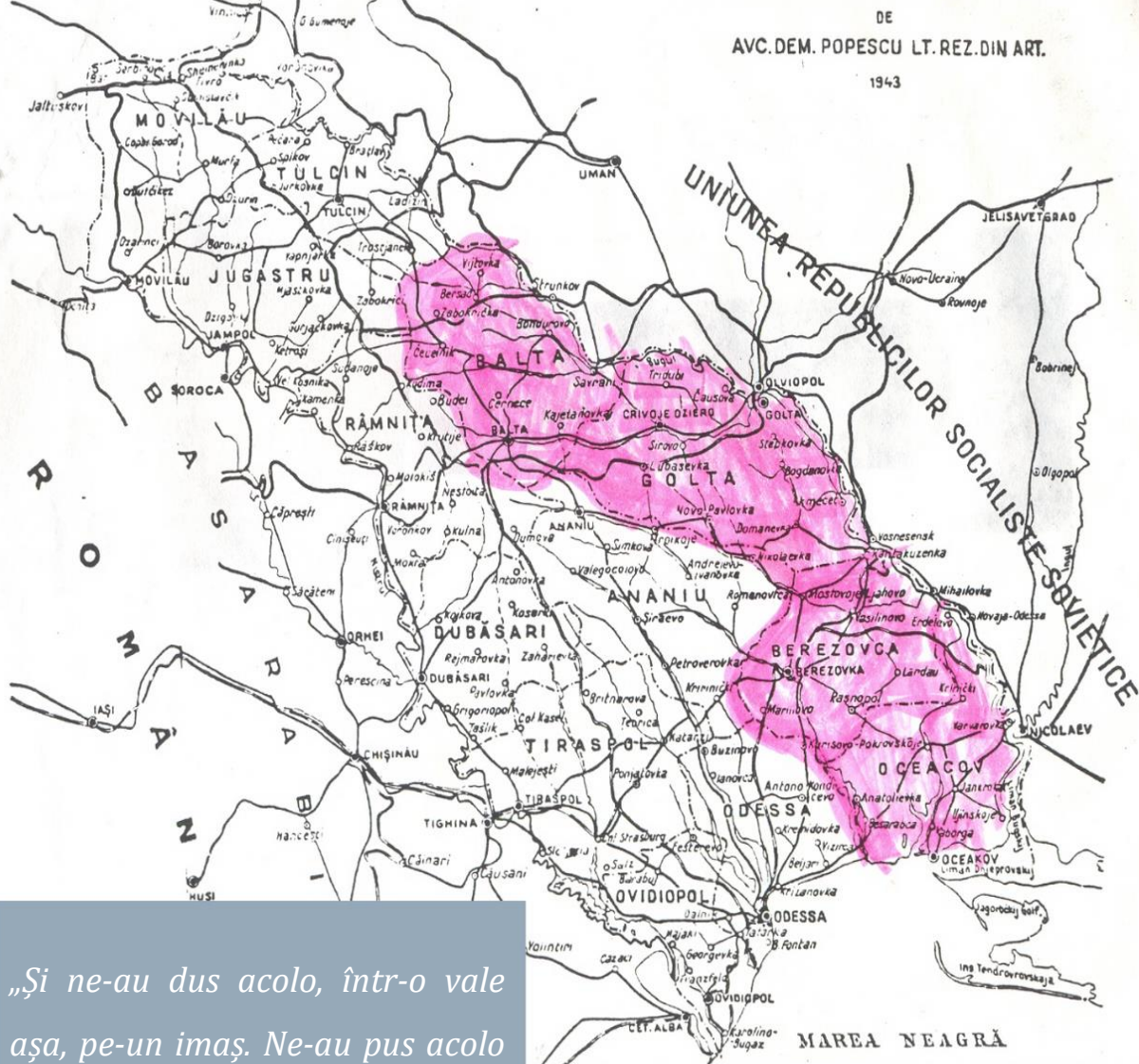
„Ne-au strâns pe toți aicea, la Tudor Vladimirescu. Acolo ne-au făcut niște acte de transportare și ne-au pus pe drumuri. Cu căruță cu tot. [...] Am avut de toate și când ne-au transferat, ne-au dus din post din post. Am ajuns... aicea erau vișinii înflorați și acolo, când am ajuns, le-am mâncat coapte. Din mai...ș-am ajuns tocmai în iunie, în iulie. Am mers o lună de zile. Am mers pe drum cu căruțele.”- CAIZER STĂNESCU

**Drumul spre
Transnistria:
Obrejița-Tudor
Vladimirescu – Reni –
Cahul – Tighina – Tiraspol**

Caizer și familia lui au ajuns în Transnistria la începutul lui iulie. În următorii doi ani, Caizer a trăit și a muncit în următoarele localități: **Moldovka – Krasnenkoe – Savrani – Tridubi.**

„Și ne-au dus acolo, într-o vale așa, pe-un îmaș. Ne-au pus acolo pe toți. Am stat și acolo până aproape de lăsatu' secului. Cu o săptămână sau cu două săptămâni, ne-au scos afară c-aveam corturile celea făcute, ne-au scos afară pe un câmp. Și ne căutau jandarmii banii, aur, ce-am avut la noi... salbele, banii, cum am avut la gât, cum au avut banii în plete... bani ce găseau jandarmii...tot.

Stăteau mitralierele pe marginea dealului.”- CAIZER STĂNESCU

Balta, Golta, Berezovka, Oceacov- județele din Transnistria unde au fost deportați romii în perioada 1942-1944.

La început li s-au lăsat căruțele și catârii cu care au fost puși la muncă: încărcau grâul în căruțe, îl transportau la gară și de la gară aduceau pietre pentru pavat drumurile.

În toamna 1942 li s-au confiscat animalele și căruțele și au fost ținuti, împreună cu alte mii de nomazi, într-o vale lângă localitatea Moldovka.

Hrana era aproape inexistentă. Mai aveau doar corturile în care stăteau pe o vreme care devenea tot mai rece. **Au rămas acolo până la începutul lui noiembrie 1942 când jandarmii i-au percheziționat pentru a le confisca aurul adus din țară.** Mulți nomazi au fost astfel sărăciți. Alte bunuri precum haine, saltele, unelte de lucru le-au abandonat când au fost nevoiți să-și părăsească și corturile.

La cinci mii de familii a făcut cinci sute de bordeie.

Când am ajuns acolo așa, am ajuns pe la zece noaptea. A început așa să dea lapoviță cu ninsoare. Noi n-am avut îmbrăcăminte c-a rămas în căruță unde ne-au dat jos din căruța și ne-au luat cu căruțele ciolovecilor. În noaptea ceea, pe la doișpe noaptea, unu, a început un viscol de nu se vedea om cu om! A ținut trei zile și trei nopți, viscolul acela. Care a apucat de-a intrat în bordei, câte două-trei familii, a intrat. Care a rămas afară, n-a mai avut unde, s-a strâns cu toată familia lui, s-au strâns cât avea 2-3 copii. S-au strâns grămadă și i-a acoperit zăpada, troianul ăla. Și mai trăiau în noaptea aceia?

Au murit o mie cinci sute în noaptea aia. Țin minte, pân-oi muri. *Stăteau morții cum stăteau pietrele. Morți. Și era o primărie în mijloc, la bordeie. Au intrat acolo, care-a apucat s-o urcat și-n pod. Goi. Mureau și de foame, mureau și de frig. Când murea unu, îl dezbrăca și lua ăla pe el. Și-l arunca peste geam. S-a făcut un morman cât mine de-nalt. Și-asa de morți, stăteau acolo morți, copii, bărbați...*

CAIZER STĂNESCU

În noiembrie 1942, când jandarmii au venit să-i transporte la Krasnenkoe unde fuseseră construite niște bordeie în pământ, cei mai mulți nomazi rămăseseră, deja, fără resurse în fața iernii.

Bordeiele erau insuficiente pentru marele număr de romi aduși. Primii sosiți au reușit să găsească bordeie, înghesuindu-se mai multe familii, dar mulți alții, din spatele coloanei, au rămas în frig și au murit imediat sub zăpadă.

Cei care au supraviețuit primeau extrem de puțină mâncare. Se vedeau nevoiți să meargă prin comunele apropiate pentru a cerși mâncare, dar riscau să fie prinși și bătuți de jandarmi. Nu aveau lemne de foc, bordeiul nu avea nici măcar uși sau ferestre.

Caizer și familia lui au rămas în bordeie până în primăvara lui 1943 când au fost scoși și duși la pădurea Savrani din județul Golta. Acolo au stat pînă în iarnă și au muncit, alături de alte sute de familii de romi nomazi, la tăierea pădurii.

În apropierea Crăciunului 1943, romii au fost scoși din pădure și încartiruiți în case părăsite din comuna Tridubi.

Atuncea, în bordei n-am avut uși, n-am avut geamuri, n-am avut sobă. N-aveam nimic. O făcut bordeiele alea în pământ și o pus niște lemne sau frunze așa și o aruncat pământ deasupra. Cum face unu beci ca să bage ce are el acolo. Afară că era o rogojină pusă d-aia așa la ușă. Și încolo nimic.

Întuneric. Stăteam așa. Am stat acolo o săptămână, așa, fără... făceam foc acolo jos. În fum, în nenorocire. Sare nu. Mâncam mâncarea nesărată. Că nu era de unde să iei sare. Și apa aduceam la trei, patru kilometri, din apa Bugului.[...]. Lemne nu erau. Iarnă, nu aveam de unde să luăm lemne să facem foc.

CAIZER STĂNESCU

Drum spre casă: Tridubi-Tiraspol-Tighina-Ciobalaccia-Arciz-Oancea

În primăvara anului 1944, în urma ofensivei sovietice, trupele române și germane s-au retras, iar romii au început să fugă din calea frontului. Unii și-au improvisat căruțe, alții și-au luat copiii în brațe sau în spate și au plecat pe jos spre țară.

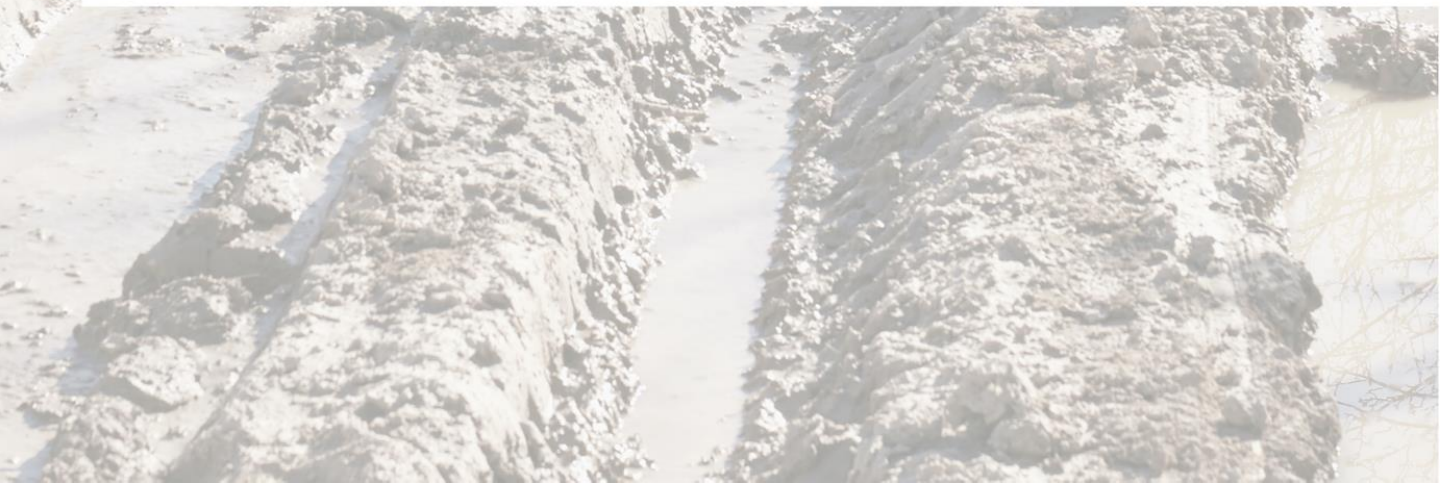
Convoitul în care se aflau Caizer și familia sa a ajuns lângă Tiraspol, dar jandarmii le-au interzis intrarea în oraș și trecerea Nistrului spre România. Au campat pe malul Nistrului, în apropiere. **Zeci de romi au murit de frig.** Când au reușit să intre în oraș, acesta fusese deja părăsit de populația civilă. Rămăseseră doar militarii.

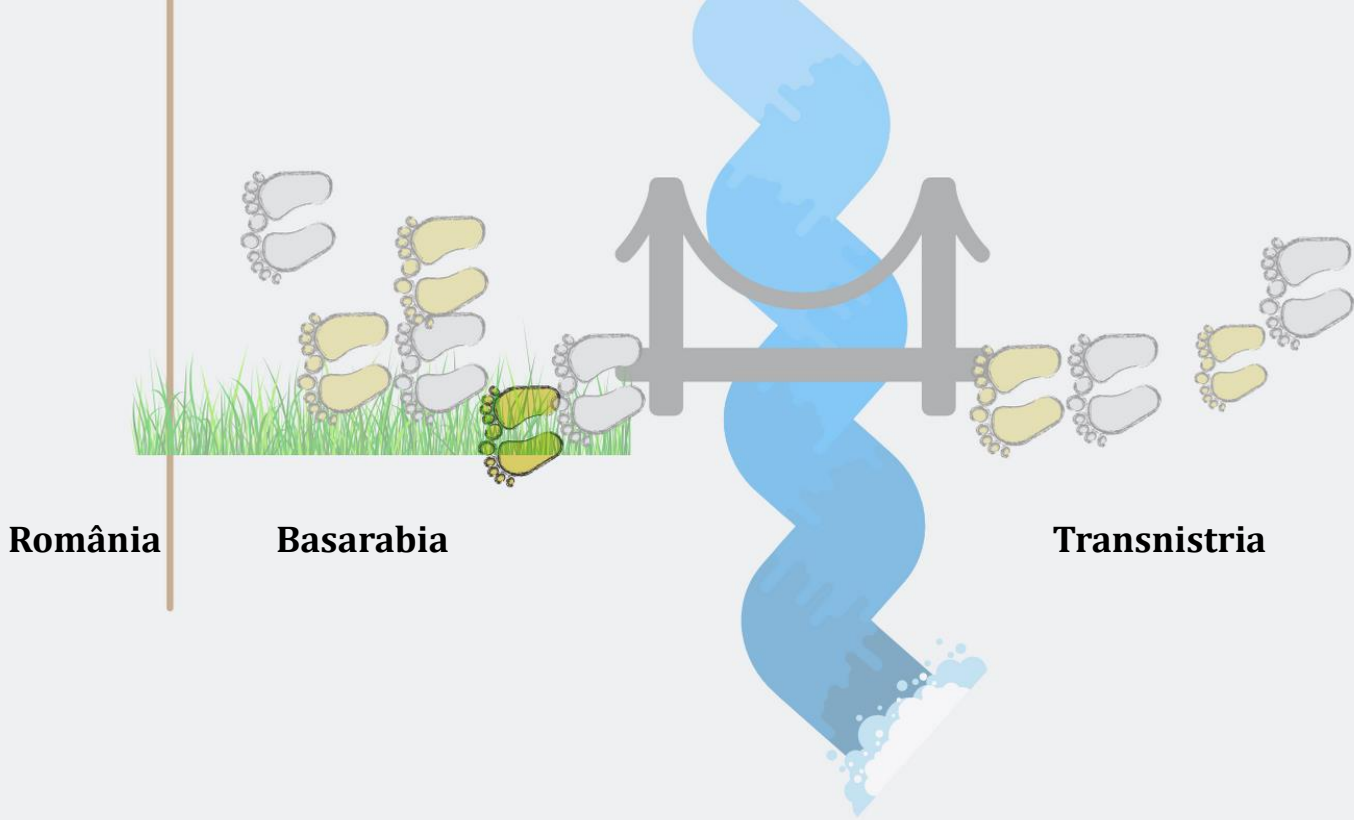
Tiraspol 1944

<https://www.youtube.com/watch?v=MFs2ov-BSvc>

„Alții, care nu au putut să facă rost, aveau copii mititei, îi puneau în dăsași și îi puneau pe unu în față și unu în spate. Și mergea cu ei pe drum. Mâncare...pentru Dumnezeu...de unde? Cât mergeau, mureau pe drum de foame. Că nu mai puteau să îi ducă pe copiii în spate. Plângea, ninge, plouă. Noroi pe drumuri, pân' aici. Au rămas tancuri, au rămas chesoane p-acolo, mașini au rămas pe dealuri care nu au mai putut să mai iasă.”

CAIZER STĂNESCU

Într-un final, li s-a permis să treacă podul de vase peste Nistru pentru a ajunge în Basarabia. La scurt timp însă frontul s-a stabilizat, iar refugiaților romi li s-a interzis să mai înainteze spre România. S-au trezit blocați în Basarabia.

Familia lui Caizer a rămas circa o lună în comuna Ciobalaccia. Circulau zvonuri că vor fi iar duși la Bug. Situația militară nu mai permitea acest lucru, așa ca au fost duși doar până aproape de orașul Arciz (în sudul Basarabiei), unde au fost puși iar la muncă. Apropiindu-se din nou frontul, romii s-au retras odată cu trupele române. Au reușit să treacă Prutul pe la Oancea. **În august 1944, la intrarea trupelor sovietice, Caizer se afla în Grădiștea, jud. Brăila.**

După război, s-a căsătorit cu Agripina, și ea supraviețuitoare a deportărilor în Transnistria, și au avut copii. A mai lucrat o perioadă ca nomad. Câștiga atât din fabricarea și reparația cazanelor, cât și din muzică. Îndeosebi iarna cânta la nunți, cumetrii, baluri, onomastici. În anotimpul cald, reîncepea să meargă prin comune, lucrând pentru țărani sau, mai târziu, pentru CAP-uri.

„Am fost și muzicant, cântam pe la români, la nunți, la cumetrii, la onomascuri, la...când era la sărbători, de Paște, cântam trei zile la Paște. Toate zilele de Paște le cântam. La flăcăi la horă. Bal, cum îi zicea atunci. Acu' îi zice discotecă, atunci îi zicea bal. La bal cântam, toată noaptea. Cântam. După aia, ziua când veneam, mă apucam de ciocănit, să fac cazane. Căldări, bălii, tigăi, fărașuri făceam. [...] Păi îți făceam cazane la colectiv, lucram pe la colectiv cazane de rachiu, de făcea rachiu, făceam căldări d-astea de fiert bulion, de fiert magiun.” **CAIZER STĂNESCU**

În anii 60, s-a așezat în comuna Ivești, județul Galați, și-a ridicat casa și a dat copiii la școală.

A murit în 2018, în ajunul Paștelui.

EXERCIȚII

1. Cum s-a produs sărăcirea nomazilor deportați în Transnistria și ce a însemnat acest lucru pentru șansele lor de a supraviețui?

---

2. Ce a însemnat pentru ei numărul insuficient de bordeie în iarna 1942- 1943?

Institutul Național pentru Studierea
Holocaustului din România "Elie Wiesel"

Material realizat în scop educațional de:

**Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din
România „Elie Wiesel”**

www.inshr-ew.ro

E-mail: office@inshr-ew.ro

Tel: 021.318.09.39

